

Brüssel, 5.2.2019
COM(2019) 71 final

Soovitus:

NÕUKOGU OTSUS,

**millega antakse luba osaleda läbirääkimistel Euroopa Nõukogu küberkuritegevuse
konventsiooni (CETS nr 185) teise lisaprotokolli üle**

SELETUSKIRI

1. TAUST

Info- ja kommunikatsioonitehnoloogia areng on loonud inimkonna jaoks ennenägematuid võimalusi, kuid samas toob see kaasa ka probleeme, mis on seotud näiteks kriminaalõiguse ja õigusriigi põhimõtete järgimisega küberruumis. Kuigi praegusel ajal esineb rohkelt küberkuritegevust ja muid õigusrikkumisi, millega on seotud arvutisüsteemidesse talletatud elektroonilised tõendid, ning nende rikkumiste kohta käivad tõendis on üha sagedamini salvestatud välismaisesse, mitmeks jaotunud, muutlikku või tundmatusse õigusruumi kuuluvasse serverisse (st pilve), on õiguskaitse volitused endiselt seotud territoriaalsete piiridega.

Euroopa Komisjon lubas 2015. aasta aprillis avaldatud Euroopa julgeoleku tegevuskavas¹ analüüsida küberruumi kasutades toime pandud kuritegude kriminaaluurimisi takistavaid tõkkeid, eelkõige elektroonilistele tõenditele piiriülese juurdepääsu vallas. 17. aprillil 2018 esitas komisjon nõukogule ja Euroopa Parlamendile ettepaneku võtta vastu määrus, mis käsitleb Euroopa andmeesitamismäärust ja Euroopa andmesäilitamismäärust elektrooniliste tõendite hankimiseks kriminaalasjades,² ja direktiiv, millega kehtestatakse ühtlustatud normid kriminaalmenetluses tõendite kogumise eesmärgil esindajate määramise kohta („elektrooniliste tõendite ettepanekud“)³. Nende ettepanekutega tahetakse Euroopa Liidus kiirendada selliste elektrooniliste tõendite turvamise ja hankimise protsessi, mida talletavad ja/või valdavad muus jurisdiktsioonis asutatud teenuseosutajad.

Euroopa Nõukogu küberkuritegevuse konventsioon

Euroopa Nõukogu küberkuritegevuse konventsiooni (CETS nr 185) eesmärk on hõlbustada võitlust kuritegude vastu, mille sooritamiseks kasutatakse arvutivõrke. Konventsiooni sätetega 1) ühtlustatakse õigusrikkumisi käsitlevaid omamaise kriminaalõiguse materiaalõiguslikke elemente ja nendega seotud sätteid küberkuritegevuse vallas, 2) nähakse ette omamaise kriminaalmenetlusõiguse pädevused, mida on vaja, et uurida nii selliseid õigusrikkumisi kui ka muid õigusrikkumisi, mille toimepanemiseks on kasutatud arvutisüsteeme või mille kohta käivad tõendid on elektroonilised, ning nende eest vastutusele võtta ning 3) püütakse luua rahvusvahelise koostöö kiire ja toimiv kord. Konventsioon on avatud Euroopa Nõukogu liikmesriikidele ja riikidele, mis ei ole selle liikmed. Praegu on konventsioonil 62 osalisriiki, sealhulgas 26 Euroopa Liidu liikmesriiki⁴. Konventsiooniga ei nähta ette, et Euroopa Liit võiks sellega ühineda. Samas tunnustatakse Euroopa Liitu kui konventsiooni komitee (T-CY) vaatlejat. Selle alusel osaleb Euroopa Liit konventsiooni komitee kohtumistel.

Konventsiooni artikli 46 lõike 1 punktis c on sätestatud, et konventsiooniosalised korraldavad regulaarselt konsultatsioone, et hõlbustada arutelusid selle üle, kas konventsiooni tuleks täiendada või muuta. Küberkuritegevuse konventsiooni osalised on juba mõnda aega

¹ Komisjoni 28. aprilli 2015. aasta teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Euroopa julgeoleku tegevuskava“, COM(2015) 185 final.

² 17. aprilli 2018. aasta ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, mis käsitleb Euroopa andmeesitamismäärust ja Euroopa andmesäilitamismäärust elektrooniliste tõendite hankimiseks kriminaalasjades, COM(2018) 225 final.

³ 17. aprilli 2018. aasta ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, millega kehtestatakse ühtlustatud normid kriminaalmenetluses tõendite kogumise eesmärgil esindajate määramise kohta, COM(2018) 226 final.

⁴ Kõik peale Iirimaa ja Rootsi, kes on konventsioonile alla kirjutanud, kuid ei ole seda veel ratifitseerinud, aga on sellest hoolimata otsustanud jätkata ühinemist.

tegelenu probleemide ja takistustega, mis piiravad praegu riikide kohtu- ja politseiasutuste juurdepääsu uuritavate kuritegude elektroonilistele tõenditele, mis on arvutiandmete kujul; aastatel 2012–2014 tegeleti sellega piiriülese andmete juurdepääsu tööühmas ja aastatel 2015–2017 pilvepõhiste tõendite rühmas.

Läbirääkimised konventsiooni teise lisaprotokolli üle

Pärast seda, kui pilvepõhiste tõendite rühm oli teinud oma ettepanekud,⁵ võttis küberkuritegevuse konventsiooni komitee (T-CY) vastu mitu soovitus, mis puudutasid muu hulgas läbirääkimisi küberkuritegevuse konventsiooni tõhusamat rahvusvahelist koostööd käsitleva teise lisaprotokolli üle (edaspidi „teine lisaprotokoll“)⁶. Juunis 2017 kiitis küberkuritegevuse konventsiooni komitee heaks lähteülesande, mille põhjal valmistada ajavahemikul septembrist 2017 kuni detsembrini 2019 ette teine lisaprotokoll.

Vastavalt lähteülesandele võib teine lisaprotokoll sisaldada järgmisi elemente:

- sätted tulemuslikuma vastastikuse õigusabi kohta, eelkõige:
 - abonentide kohta teabe saamiseks esitatavate vastastikuse õigusabi taotluste lihtsustatud kord;
 - rahvusvahelised andmeesitamismäärused;
 - kohtute otsekoostöö vastastikuse õigusabi taotluste vallas;
 - ühised uurimised ja ühised uurimisrühmad;
 - ingliskeelsed taotlused;
 - tunnistajate, ohvrite ja ekspertide ärakuulamine audio-/videotehnoloogiat kasutades;
 - erakorralise vastastikuse õigusabi menetlused;
- sätted, mis võimaldaksid teha abonentide kohta teabe saamise taotluste, andmete säilitamise taotluste ja erakorraliste taotluste puhul otsekoostööd teistes jurisdiktsioonides asuvate teenusepakkujatega;
- piiriülese andmete juurdepääsu praeguse korra selgem raamistik ja tugevamad kaitsemeetmed;
- kaitsemeetmed, sealhulgas andmekaitseõuded.

Teise lisaprotokolli eri sätete üle peetavad läbirääkimised kulgevad erinevas tempos. Praeguseks on tööühmad saavutanud lähteülesandes kirjeldatud neljas peamises töövaldkonnas järgmise olukorra:

- protokoll koostamisega tegelev täiskogu võttis 2018. aasta juulis esialgselt vastu sätted taotlustes kasutatavate keelte ja erakorralise vastastikuse abi kohta;
- novembris 2018 võttis protokoll koostamisega tegelev täiskogu esialgselt vastu sätted videokonverentside kohta;

⁵ T-CY pilvepõhiste tõendite rühma lõpparuanne „Criminal justice access to electronic evidence in the cloud: Recommendations for consideration by the T-CY“, 16. september 2016.

⁶ Küberkuritegevuse konventsiooni esimene lisaprotokoll (CETS nr 189) arvutisüsteemide kaudu toimepandud rassistlike ja ksenofoobsete tegude kriminaaliseerimise kohta avati riikidele allkirjastamiseks ning need andsid oma allkirjad 2003. aastal. Lisaprotokolli osalisriike on 31, nende seas 17 ELi liikmesriiki.

- novembris 2018 andis protokoll koostamisega tegelev täiskogu võimaluse pidada üksikasjalikke arutelusid (jurisdiktsiooni ja kinnitatusmudelite üle) ja tegeleda uuendustega (otsekoostöö teenusepakkujatega, rahvusvahelised andmeesitatusmäärused, otsingute/juurdepääsu laiendamine identifikatsiooni põhjal, ühised uurimised ja ühised uurimisrühmad ning uurimismeetodid);
- muudes küsimustes (kaitsemeetmed, sealhulgas andmekaitsemeetmed) ei ole veel piisavat edu saavutatud.

2. ETTEPANEKU EESMÄRGID

Käesolev soovitus esitatakse nõukogule selleks, et saada luba osaleda Euroopa Liidu ja selle liikmesriikide nimel läbirääkimistel teise lisaprotokolliga ühele ning et nõukogu võtaks vastu läbi läbirääkimisjuhised ja nimetaks komisjoni läbirääkijaks vastavalt lisatud esialgsetele läbirääkimisjuhistele kooskõlas ELi toimimise lepingu artikliga 218.

ELi toimimise lepingu artikli 3 lõikes 2 on sätestatud, et „*rahvusvahelise lepingu sõlmimine*“ kuulub liidu ainupädevusse, „*kui selle sõlmimine võib mõjutada ühiseeskirju või muuta nende reguleerimisala*“. Rahvusvaheline leping võib mõjutada ühiseid õigusnorme või muuta nende kohaldamisala, kui lepingus käsitletav valdkond kattub liidu õigusaktidega või kui see valdkond on suures osas reguleeritud liidu õigusaktidega.

Euroopa Liit on võtnud ELi toimimise lepingu artikli 82 lõike 1 ja artikli 16 alusel vastu ühiseid õigusnorme elementide kohta, mida on kavas käsitleda teises lisaprotokollis. Euroopa Liidu praegune õigusraamistik sisaldab eeskätt õiguskaitset ja kriminaalasjades tehtavat õiguslast koostööd käsitlevaid õigusakte, nagu direktiiv 2014/41/EL, mis käsitleb Euroopa uurimismäärust kriminaalasjades,⁷ konventsioon Euroopa Liidu liikmesriikide vahelise vastastikuse õigusabi kohta kriminaalasjades,⁸ määrus 2018/1727 Eurojusti kohta,⁹ määrus (EL) 2016/794 Europoliga kohta,¹⁰ nõukogu raamotsus 2002/465/JSK ühiste uurimisrühmade kohta¹¹ ning nõukogu raamotsus 2009/948/JSK kohtualluvuskonfliktide vältimise ja lahendamise kohta kriminaalmenetluses¹². Lisaks on liit võtnud vastu mitu direktiivi, millega on tugevdatud kahtlustatavate ja süüdistatavate isikute menetlusõigusi¹³.

⁷ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 3. aprilli 2014. aasta direktiiv 2014/41/EL, mis käsitleb Euroopa uurimismäärust kriminaalasjades (ELT L 130, lk 1).

⁸ Nõukogu 29. mai 2000. aasta akt, millega kehtestatakse Euroopa Liidu lepingu artikli 34 kohane konventsioon Euroopa Liidu riikide vahelise vastastikuse õigusabi kohta kriminaalasjades (EÜT C 197, 12.7.2000, lk 1).

⁹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. novembri 2018. aasta määrus (EL) 2018/1727 Euroopa Liidu Kriminaalõiguslaste Koostöö Ameti (Eurojust) kohta ning millega asendatakse ja tunnistatakse kehtetuks nõukogu otsus 2002/187/JSK.

¹⁰ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. mai 2016. aasta määrus (EL) 2016/794, mis käsitleb Euroopa Liidu Õiguskaitsekoostöö Ametit (Europol) ning millega asendatakse ja tunnistatakse kehtetuks nõukogu otsused 2009/371/JSK, 2009/934/JSK, 2009/935/JSK, 2009/936/JSK ja 2009/968/JSK (ELT L 135, 24.5.2016, lk 53).

¹¹ Nõukogu 13. juuni 2002. aasta raamotsus 2002/465/JSK ühiste uurimisrühmade kohta (EÜT L 162, 20.6.2002, lk 1).

¹² nõukogu raamotsus 2009/948/JSK kohtualluvuskonfliktide vältimise ja lahendamise kohta kriminaalmenetluses (ELT L 328, 15.12.2009, lk 42);

¹³ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. oktoobri 2010. aasta direktiiv 2010/64/EL õiguse kohta suulisele ja kirjalikule tõlkele kriminaalmenetluses (ELT L 280, 26.10.2010, lk 1); Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. mai 2012. aasta direktiiv 2012/13/EL, milles käsitletakse õigust saada kriminaalmenetluses teavet (ELT L 142, 1.6.2012, lk 1); Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. oktoobri 2013. aasta direktiiv 2013/48/EL, mis käsitleb õigust kaitsjale kriminaalmenetluses ja Euroopa vahistatusmäärusega seotud menetluses ning õigust lasta teavitada vabaduse võtmisest kolmandat isikut ja suhelda vabaduse võtmise ajal kolmandate isikute ja konsulaarasutustega (ELT L 294,

Euroopa Liit on sõlminud mitu kahepoolset lepingut kolmandate riikidega, näiteks on sõlmitud vastastikuse õigusabi osutamise leping Euroopa Liidu ja Ameerika Ühendriikide¹⁴ ning Euroopa Liidu ja Jaapani¹⁵ vahel.

Isikuandmete kaitse on põhiõigus, mis on kirjas ELi aluslepingutes ja Euroopa Liidu põhiõiguste hartas ning isikuandmeid võib töödelda ainult kooskõlas määrusega (EL) 2016/679 (isikuandmete kaitse üldmäärus)¹⁶ ja direktiiviga (EL) 2016/680 (õiguskaitsevaldkonna andmekaitse direktiiv)¹⁷. Igaihe õigus tema era- ja perekonnaelu, kodu ja edastatavate sõnumite saladuse austamisele on kirjas ka põhiõiguste hartas ning selle õiguse oluline element on side privaatsuse austamine. Elektroonilise side andmeid võib töödelda ainult kooskõlas direktiiviga 2002/58/EÜ (e-privaatsuse direktiiv)¹⁸.

Pealegi tuleb selleks, et hinnata, kas valdkond on suures ulatuses reguleeritud ühiste õigusnormidega, võtta arvesse mitte ainult asjaomases valdkonnas praegu kehtivat liidu õigust, vaid ka selle edasist arengut niivõrd, kuivõrd seda on analüüsimise ajal võimalik ette näha. Teises lisaprotokollis käsitletav valdkond mõjutab otseselt asjaomaste ühiste õigusnormide arendamist lähitulevikus. Selle koha pealt on olulised ka komisjoni 2018. aasta aprillis tehtud ettepanekud elektroonilistele tõenditele piiriülese juurdepääsu kohta¹⁹.

6.11.2013, lk 1); Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. oktoobri 2016. aasta direktiiv (EL) 2016/1919, milles käsitletakse tasuta õigusabi andmist kahtlustatavatele ja süüdistatavatele kriminaalmenetluses ning isikutele, kelle üleandmist taotletakse Euroopa vahistamismäärusega seotud menetluses (ELT L 297, 4.11.2016, lk 1); Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. mai 2016. aasta direktiiv (EL) 2016/800, mis käsitleb kriminaalmenetluses kahtlustatavate või süüdistatavate laste menetluslikke tagatisi (ELT L 132, 21.5.2016, lk 1); Euroopa Parlamendi ja nõukogu 9. märtsi 2016. aasta direktiiv (EL) 2016/343, millega tugevdatakse süütuse presumptsiooni teatavaid aspekte ja õigust viibida kriminaalmenetluses kohtulikult arutelul (ELT L 65, 11.3.2016, lk 1); Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. mai 2012. aasta direktiiv 2012/13/EL, milles käsitletakse õigust saada kriminaalmenetluses teavet.

¹⁴ Nõukogu 23. oktoobri 2009. aasta otsus 2009/820/ÜVJP, mis käsitleb Euroopa Liidu ja Ameerika Ühendriikide vahelise väljaandmislepingu ning Euroopa Liidu ja Ameerika Ühendriikide vahelise vastastikuse õigusabi osutamise lepingu sõlmimist Euroopa Liidu nimel (ELT L 291, 7.11.2009, lk 40–41).

¹⁵ Euroopa Liidu ja Jaapani vaheline leping, mis käsitleb vastastikust õigusabi kriminaalasjades (ELT L 39, 12.2.2010, lk 20).

¹⁶ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. aprilli 2016. aasta määrus (EL) 2016/679 füüsiliste isikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise ning direktiivi 95/46/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta.

¹⁷ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. aprilli 2016. aasta direktiiv (EL) 2016/680, mis käsitleb füüsiliste isikute kaitset seoses pädevates asutustes isikuandmete töötlemisega süütegude tõkestamise, uurimise, avastamise ja nende eest vastutusele võtmise või kriminaalkaristuste täitmisele pööramise eesmärgil ning selliste andmete vaba liikumist ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu raamotsus 2008/977/JSK.

¹⁸ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. juuli 2002. aasta direktiiv 2002/58/EÜ, milles käsitletakse isikuandmete töötlemist ja eraelu puutumatuse kaitset elektroonilise side sektoris (eraelu puutumatust ja elektroonilist sidet käsitlev direktiiv) (EÜT L 201, 31.7.2002, lk 37), mida on muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. novembri 2009. aasta direktiiviga 2009/136/EÜ, millega muudetakse direktiivi 2002/22/EÜ universaalteenuse ning kasutajate õiguste kohta elektrooniliste sidevõrkude ja -teenuste puhul, direktiivi 2002/58/EÜ, milles käsitletakse isikuandmete töötlemist ja eraelu puutumatuse kaitset elektroonilise side sektoris, ning määrust (EÜ) nr 2006/2004 tarbijakaitse eesmärgil jöustamise eest vastutavate siseriiklike asutuste vahelise koostöö kohta.

¹⁹ 17. aprilli 2018. aasta ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, mis käsitleb Euroopa andmeesitamismäärust ja Euroopa andmesäilitamismäärust elektrooniliste tõendite hankimiseks kriminaalasjades, COM(2018) 225 final. 17. aprilli 2018. aasta ettepanek: direktiiv, millega kehtestatakse ühtlustatud normid kriminaalmenetluses tõendite kogumise eesmärgil esindajate määramise kohta, COM(2018) 226 final.

Ettepanekute kohaldamisalasse kuuluvad teatavat liiki teenusepakkujad, kes pakuvad Euroopa Liidus teenuseid. Teenusepakkuja pakub Euroopa Liidus teenuseid, kui ta võimaldab ühe või mitme liikmesriigi kasutajatel kasutada oma teenuseid ja kui tal on liiduga oluline seos, näiteks kui tal on asukoht mõnes liikmesriigis või kui ta pakub selles liikmesriigis teenuseid arvukale kasutajaskonnale. Teenusepakkujad, kes ei asu ELis, on kohustatud nimetama oma esindaja, kelle suhtes saab andmeesitamismääruse täitmisele pöörduda.

Euroopa Ülemkogu 18. oktoobri järeldustes on märgitud järgmist: „*Tuleks leida lahendused, mis tagavad elektrooniliste tõendite kiire ja tõhusa piiriülese kättesaadavuse, et efektiivselt võidelda terrorismiga ja muude raskete ja organiseeritud kuritegudega nii ELis kui ka rahvusvahelisel tasandil. Enne parlamendi ametiaja lõppu tuleks kokku leppida elektroonilisi tõendeid, finantsteabele juurdepääsu ja rahapesuvastase võitluse tõhustamist käsitlevates komisjoni ettepanekutes. Samuti peaks komisjon andma kiiremas korras läbirääkimisvolitused elektroonilisi tõendeid käsitlevateks rahvusvahelisteks läbirääkimisteks.*“

Kooskõlastatud ja sidus lähenemisviis nii Euroopa Liidu piires kui ka Euroopa Liidu poolt rahvusvahelisel tasandil tugineb komisjoni ettepanekutele elektrooniliste tõendite kohta ning võtab nõuetekohaselt arvesse Euroopa Liidu õigusnorme, mis käsitlevad muu hulgas Euroopa Liidu eri liikmesriikide ja nende kodanike võrdse kohtlemise kohustust. Kuigi komisjon märkis elektrooniliste tõendite mõjuhinnangus, et ettepanekuid oleks kasulik täiendada kahe- ja mitmepoolsete kokkulepetega piiriülese elektroonilistele tõenditele juurdepääsu kohta ning neile lisanduvate kaitsemeetmetega, otsustas komisjon teha enne rahvusvaheliste läbirääkimiste alustamist kolmandate isikutega ettepaneku ELi eeskirjade kohta, mis käsitlevad elektroonilistele tõenditele piiriülese juurdepääsu sobivaimaid meetodeid ja kaitsemeetmeid²⁰.

Rahvusvahelisel tasandil osaleb komisjon endiselt vaatlejana Euroopa Nõukogu küberkuritegevuse konventsiooni²¹ raames toimuvatel sellekohastel aruteludel. Piiriülene juurdepääs elektroonilistele tõenditele on olnud regulaarselt ELi-USA justiits- ja siseküsimuste ministrite kohtumiste päevakorras.

Komisjon võtab samal ajal vastu kaks soovitus: osaleda läbirääkimistel küberkuritegevuse konventsiooni teise lisaprotokolli üle ja alustada läbirääkimisi Ameerika Ühendriikidega. Kuigi need kaks protsessi kulgevad erinevas tempos, puudutavad nad omavahel seotud küsimusi ning ühtede läbirääkimiste käigus võetud kohustused võivad otseselt mõjutada läbirääkimiste muid suundi.

Elektrooniliste tõendite kohta tehtud ettepanekutes käsitletakse küll ELi turul teenuseid pakkuvate teatavat liiki teenusepakkujate olukorda, kuid siiski on olemas oht, et kohustused lähevad vastuollu kolmandate riikide õigusaktidega. Selliste õiguslike konfliktide lahendamiseks ja rahvusvahelise viisakuse põhimõtte kohaselt sisaldavad elektroonilisi tõendeid käsitlevad ettepanekud konkreetseid mehhanisme juhuks, kui tõendite nõudmise korral tekivad teenuseosutajal kolmanda riigi õigusest tulenevad vastuolulised kohustused. Need mehhanismid sisaldavad läbivaatamismenetlust, et olukorda selgust tuua. Euroopa Nõukogu küberkuritegevuse konventsiooni teise lisaprotokolliga tuleks püüda vältida vastuolulisi kohustusi küberkuritegevuse konventsiooni osaliste vahel.

Seega võib järeldada, et teise lisaprotokolli sõlmimine võib mõjutada ühiseid õigusnorme või muuta nende kohaldamisala.

²⁰ Samal ajal kui toimuvad läbirääkimised Euroopa Parlamendi ja nõukoguga, leppis nõukogu justiits- ja siseküsimuste nõukogu 7. detsembri 2018. aasta istungil kokku üldises lähenemisviisis komisjoni määruse ettepanekule.

²¹ Euroopa Nõukogu küberkuritegevuse Budapesti konventsioon (CETS nr 185), 23. november 2001, <http://conventions.coe.int>.

Seetõttu kuulub läbirääkimiste pidamine küberkuritegevuse konventsiooni teise lisaprotokolli üle liidu ainupädevusse (vastavalt ELi toimimise lepingu artikli 3 lõikele 2).

Teise lisaprotokolli reguleerimisese kuulub ELi poliitikavaldkondade ja pädevuste hulka ning puudutab eeskätt õigusakte, milles käsitletakse kriminaalasjades tehtavat õigusalast koostööd (ELi toimimise lepingu artikli 82 lõige 1) ja andmekaitset (ELi toimimise lepingu artikkel 16), ning kuna tegemist on ELi õigusega, ei saa läbirääkimisi pidada ilma, et EL neis osaleks. Pealegi on komisjonil üldine ülesanne esindada Euroopa Liitu, nagu on sätestatud Euroopa Liidu lepingu artikli 17 lõikes 1. Eespool öeldut silmas pidades peaks nõukogu nimetama küberkuritegevuse konventsiooni (CETS nr 185) täiendava teise lisaprotokolli läbirääkijaks komisjoni.

3. POLIITIKAVALDKONNA ASJAOMASED ÕIGUSNORMID

Läbirääkimised peaksid tagama, et kokkulepitavad sätted on kooskõlas liidu õiguse ja liikmesriikide sellest tulenevate kohustustega, võttes arvesse ka selle edaspidist arengut. Lisaks tuleb tagada, et teine lisaprotokoll sisaldab eraldumisklauslit, mis võimaldab teise lisaprotokolliga ühinevatel Euroopa Liidu liikmesriikidel reguleerida omavahelisi suhteid liidu õiguse alusel. Eeskätt tuleks Euroopa Liidu liikmesriikide hulgas säilitada elektroonilisi tõendeid käsitlevate Euroopa Komisjoni ettepanekute toimimine, võttes ühtlasi arvesse nende arengut seadusandliku menetluse raames kaasseadusandjate vahel peetavate läbirääkimiste käigus ja kunagi ka nende lõplikku (vastuvõetud) teksti.

Teine lisaprotokoll peaks sisaldama vajalikke meetmeid, et kaitsta põhiõigusi ja -vabadusi, mida on tunnustatud Euroopa Liidu põhiõiguste hartas, eeskätt harta artiklis 7 sätestatud õigust era- ja perekonnaelu, kodu ja edastatavate sõnumite austamisele, harta artiklis 8 sätestatud õigust isikuandmete kaitsele, harta artiklis 47 sätestatud õigust tõhusale õiguskaitsevahendile ja õiglasele kohtulikule arutamisele, harta artiklis 48 sätestatud süütuse presumptsiooni ja kaitseõigust ning harta artiklis 49 sätestatud kuritegude ja karistuste seaduslikkuse ja proportsionaalsuse põhimõtet. Teist lisaprotokolli tuleks kohaldada kooskõlas nimetatud õiguste ja põhimõtetega.

Tagamaks, et ELi teenuseosutajad täidavad täielikult ELi andmekaitse- ja privaatsusõigusest tulenevaid kohustusi, peab protokoll sisaldama asjakohaseid andmekaitsemeetmeid ja privaatsuse kaitsemeetmeid isikuandmete ja elektroonilise side andmete kogumise, edastamise ja edasise kasutamise jaoks, kuivõrd selline rahvusvaheline leping võib anda õigusliku aluse andmete edastamiseks vastusena andmeesitamismäärusele või taotlusele, mille esitab lisaprotokolliga ühinenud kolmanda riigi ametiasutus ja mille alusel vastutav töötleja või volitatud töötleja peab avaldama isikuandmeid või elektroonilise side andmeid. Seega peaksid nad tagama ELi kodanike põhiõiguste ja -vabaduste kaitse, kaasa arvatud privaatsuse ja isikuandmete kaitse, kui isikuandmeid või elektroonilise side andmeid avaldatakse kolmandate riikide õiguskaitseasutustele.

Arvestades, et Euroopa Komisjoni elektroonilisi tõendeid käsitlevates ettepanekutes puuduvad sätted, mis reguleeriksid ametiasutuste juurdepääsu andmetele ilma vahendaja abita (st otsejuurdepääsu), saab selliseid meetmeid kasutada üksnes siseriikliku õiguse alusel. Kui teine lisaprotokoll võib sisaldada sätteid, mis käsitlevad otsingute laiendamist ja identifikatsioonil põhinevat juurdepääsu ning uurimismeetodeid, peaks peamine eesmärk olema luua tugevamad kaitsemeetmed selliseks piiriüleseks otsejuurdepääsuks andmetele, et tagada ELi kodanike põhiõiguste ja -vabaduste kaitse, sealhulgas privaatsuse ja isikuandmete kaitse.

Teise lisaprotokolli sõlmimine peaks jätma võimaluse sõlmida protokolliosaliste omavahelisi ning protokolliosaliste ja Euroopa Liidu vahel kahepoolseid kokkuleppeid või lepinguid, mis

reguleerivad nende suhteid. Selleks tuleks lisaprotokolli lisada klausel selle kohta, et kui kaks või enam konventsiooniosalist on juba sõlminud konventsioonis käsitletud küsimustes kokkuleppe või lepingu või kui nad peaksid seda tegema edaspidi, on neil õigus kohaldada kõnealust kokkulepet või lepingut või reguleerida asjaomaseid suhteid vastavalt sellele, eeldusel et seda tehakse kooskõlas konventsiooni eemärkide ja põhimõtetega. Ameerika Ühendriikide ja Euroopa Liidu kahepoolsetes suhetes on Euroopa Liidu ja Ameerika Ühendriikide vaheline kokkulepe, mis käsitleb piiriülest juurdepääsu elektroonilistele tõenditele kriminaalasjades tehtava õiguslase koostöö eesmärgil, ülimuslik kõigi teise lisaprotokolli läbirääkimiste käigus saavutatud kokkulepete või kokkulepitud korralduste suhtes, kui need puudutavad samu küsimusi.

Soovitus:

NÕUKOGU OTSUS,

millega antakse luba osaleda läbirääkimistel Euroopa Nõukogu küberkuritegevuse konventsiooni (CETS nr 185) teise lisaprotokolli üle

EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artikli 218 lõikeid 3 ja 4,

võttes arvesse Euroopa Komisjoni soovitusi

ning arvestades järgmist:

- 1) 9. juunil 2017 võttis Euroopa Nõukogu küberkuritegevuse konventsiooni (CETS nr 185) osaliste esindajatest koosnev komitee (T-CY) vastu otsuse, millega võeti vastu konventsiooni teise lisaprotokolli ettevalmistamise lähteülesanne.
- 2) Teise lisaprotokolli koostamise lähteülesandes on arutlemiseks esitatud järgmised teemad: tõhusama vastastikuse õigusabi kehtestamine (abonentide kohta teabe saamist käsitlevate vastastikuse õigusabi taotluste lihtsustatud kord; rahvusvahelised andmeesitamismäärused; kohtute otsekoostöö vastastikuse õigusabi taotluste vallas; ühised uurimised ja ühised uurimisrühmad; ingliskeelsed taotlused; tunnistajate, ohvrite ja ekspertide ärakuulamine audio-/videotehnoloogiat kasutades; erakorralise vastastikuse õigusabi menetlused); sätted, mis võimaldaksid teha abonentide kohta teabe saamise taotluste, andmete säilitamise taotluste ja erakorraliste taotluste puhul otsekoostööd teistes jurisdiktsioonides asuvate teenusepakkujatega; piiriülese andmete juurdepääsu praeguse korra selgem raamistik ja tugevamad kaitsemeetmed; kaitsemeetmed, sealhulgas andmekaitseõud.
- 3) Euroopa Liit on vastu võtnud ühiseid õigusnorme, mis kattuvad suures osas teise lisaprotokolli kavandatavate elementidega. Täpsemalt hõlmab see laiaulatuslikke vahendeid kriminaalasjades tehtava õiguslase koostöö hõlbustamiseks²² ja menetlusõiguste miinimumstandardite tagamiseks,²³ aga ka andmekaitse ja privaatsuse alaseid kaitsemeetmeid²⁴.

²² Nõukogu 29. mai 2000. aasta akt, millega kehtestatakse Euroopa Liidu liikmesriikide vaheline vastastikust õigusabi kriminaalasjades käsitlev konventsioon (EÜT C 197, 12.7.2000, lk 1); Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2018/1727 Euroopa Liidu Kriminaalõiguslase Koostöö Ameti (Eurojust) kohta ning millega asendatakse ja tunnistatakse kehtetuks nõukogu otsus 2002/187/JSK (ELT L 295, 21.11.2018); Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. mai 2016. aasta määrus (EL) 2016/794, mis käsitleb Euroopa Liidu Õiguskaitsekoostöö Ametit (Europol) ning millega asendatakse ja tunnistatakse kehtetuks nõukogu otsused 2009/371/JSK, 2009/934/JSK, 2009/935/JSK, 2009/936/JSK ja 2009/968/JSK (ELT L 135, 24.5.2016, lk 53); nõukogu 13. juuni 2002. aasta raamotsus 2002/465/JSK ühiste uurimisrühmade kohta (EÜT L 162, 20.6.2002, lk 1); nõukogu raamotsus 2009/948/JSK kohtualluvuskonfliktide vältimise ja lahendamise kohta kriminaalmenetluses (ELT L 328, 15.12.2009, lk 42); direktiiv 2014/41/EL, mis käsitleb Euroopa uurimismäärust kriminaalasjades (ELT L 130, 1.5.2014, lk 1).

²³ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. oktoobri 2010. aasta direktiiv 2010/64/EL õiguse kohta suulisele ja kirjalikule tõlkele kriminaalmenetluses (ELT L 280, 26.10.2010, lk 1); Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. mai 2012. aasta direktiiv 2012/13/EL, milles käsitletakse õigust saada kriminaalmenetluses teavet (ELT L 142, 1.6.2012, lk 1); Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. oktoobri 2013. aasta direktiiv 2013/48/EL, mis käsitleb õigust kaitsjale kriminaalmenetluses ja Euroopa vahistamismäärusega seotud menetluses ning õigust lasta teavitada vabaduse võtmisest kolmandat

- 4) Peale selle esitas komisjon seadusandliku ettepaneku määruse kohta, mis käsitleb Euroopa andmesitamis määrust ja Euroopa andmesäilitamismäärust elektrooniliste tõendite esitamiseks kriminaalasjades, ja direktiivi kohta, millega kehtestatakse ühtlustatud normid kriminaalmenetluses tõendite kogumise eesmärgil esindajate määramise kohta,²⁵ millega kehtestatakse Euroopa andmesitamis määrus ja Euroopa andmesäilitamismäärus, mis on siduvad ja mis adresseeritakse otse teise liikmesriigi teenusepakkuja esindajale.
- 5) Seega võib teine lisaprotokoll mõjutada liidu ühiseid õigusnorme või muuta nende kohaldamisala.
- 6) Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 82 lõikes 1 ja artiklis 16 on täpsustatud liidu pädevus kriminaalasjades tehtava õiguslase koostöö ning andmekaitse ja privaatsuse vallas. Liidul on vaja osaleda teise lisaprotokolli üle peetavatel läbirääkimistel, et kaitsta liidu õiguse terviklikkust ning tagada rahvusvahelise ja liidu õiguse kooskõla.
- 7) Teine lisaprotokoll peaks sisaldama vajalikke meetmeid, et kaitsta põhiõigusi ja -vabadusi, kaasa arvatud õigust isikuandmete ja privaatsuse kaitsele, harta artiklis 7 sätestatud õigust era- ja perekonnaelu, kodu ja edastatavate sõnumite austamisele, harta artiklis 8 sätestatud õigust isikuandmete kaitsele, harta artiklis 47 sätestatud õigust tõhusale õiguskaitsevahendile ja õiglasele kohtulikule arutamisele, harta artiklis 48 sätestatud süütuse presumptsiooni ja kaitseõigust ning harta artiklis 49 sätestatud kuritegude ja karistuste seaduslikkuse ja proportsionaalsuse põhimõtet. Teist lisaprotokolli tuleks kohaldada kooskõlas nimetatud õiguste ja põhimõtetega.
- 8) Euroopa Andmekaitseinspektoriga konsulteeriti vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2018/1725²⁶ artikli 42 lõikele 1 ning ta esitas oma arvamuse ...²⁷,

ON VASTU VÕTNUD KÄESOLEVA OTSUSE:

Artikkel 1

Komisjon on käesolevaga volitatud pidama liidu nimel läbirääkimisi Euroopa Nõukogu küberkuritegevuse konventsiooni (CETS nr 185) teise lisaprotokolli üle.

isikut ja suhelda vabaduse võtmise ajal kolmandate isikute ja konsulaarasutustega (ELT L 294, 6.11.2013, lk 1); Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. oktoobri 2016. aasta direktiiv (EL) 2016/1919, milles käsitletakse tasuta õigusabi andmist kahtlustatavatele ja süüdistatavatele kriminaalmenetluses ning isikutele, kelle üleandmist taotletakse Euroopa vahistamismäärusega seotud menetluses (ELT L 297, 4.11.2016, lk 1); Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. mai 2016. aasta direktiiv (EL) 2016/800, mis käsitleb kriminaalmenetluses kahtlustatavate või süüdistatavate laste menetluslikke tagatise (ELT L 132, 21.5.2016, lk 1).

²⁴ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. aprilli 2016. aasta määrus (EL) 2016/679 füüsiliste isikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise ning direktiivi 95/46/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta; Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. aprilli 2016. aasta direktiiv (EL) 2016/680, mis käsitleb füüsiliste isikute kaitset seoses pädevates asutustes isikuandmete töötlemisega süütegude tõkestamise, uurimise, avastamise ja nende eest vastutusele võtmise või kriminaalkaristuste täitmisele pööramise eesmärgil ning selliste andmete vaba liikumist ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu raamotsus 2008/977/JSK.

²⁵ COM(2018) 225 final ja COM(2018) 226 final.

²⁶ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. oktoobri 2018. aasta määrus (EL) 2018/1725, mis käsitleb füüsiliste isikute kaitset isikuandmete töötlemisel liidu institutsioonides, organites ja asutustes ning isikuandmete vaba liikumist, ning millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 45/2001 ja otsus nr 1247/2002/EÜ (ELT L 295, 21.11.2018, lk 39).

²⁷ ELT C ...

Artikkel 2

Läbirääkimisjuhised on esitatud lisas.

Artikkel 3

Läbirääkimiste käigus konsulteeritakse erikomiteega, mille määrab nõukogu.

Artikkel 4

Käesolev otsus on adresseeritud komisjonile.

Brüssel,

*Nõukogu nimel
eesistuja*